

Komisijas paziņojums – Kritēriji saderīguma analīzei attiecībā uz valsts atbalstu nelabvēlīgā situācijā esošu darba ņēmēju un darba ņēmēju ar invaliditāti nodarbināšanai

(2009/C 188/02)

1. IEVADS

1. Nodarbinātības un sociālās kohēzijas sekmēšana ir Kopienas un tās dalībvalstu ekonomikas un sociālās politikas galvenais mērķis. Bezdarbs un īpaši strukturālais bezdarbs joprojām ir nopietna problēma dažās Kopienas daļās, un dažu kategoriju darba ņēmēji joprojām saskaras ar lielām grūtībām iekļūt darba tirgū. Valsts atbalsts algu izmaksu subsīdijas gadījumos, kad algu izmaksas nozīmē kopējo faktiski izmaksājamo summu, ko sedz atbalsta saņēmējs, kas ietver: a) bruto algu pirms nodokļu nomaksas, un b) obligātos maksājumus, piemēram, sociālās apdrošināšanas iemaksas, un c) bērnu aprūpes un vecāku aprūpes izmaksas ("subsīdijas algām"), var rosināt uzņēmumus lielākā skaitā nodarbināt nelabvēlīgākā situācijā esošus darba ņēmējus un strādājošas personas ar invaliditāti. Tādējādi šāda atbalsta mērķis ir veicināt darbaspēka no konkrētām darba ņēmēju kategorijām nodarbināšanu.
2. Šis paziņojums sniedz norādījumus par kritērijiem, ko Komisija piemēros valsts atbalstam, kas ir subsīdijas algām, par kuru ir atsevišķi jāpaziņo saskaņā ar Komisijas 2008. gada 6. augusta Regulas (EK) Nr. 800/2008, kas atzīst noteiktas atbalsta kategorijas par saderīgām ar kopējo tirgu, piemērojot Līguma 87. un 88. pantu (Vispārējā grupu atbrīvojuma regula)⁽¹⁾, 6. panta 1. punkta h) un i) apakšpunktu. Šie norādījumu mērķis ir nodrošināt Komisijas motivācijas pārredzamību un radīt prognozējamību un juridisko noteiktību.
3. Norādījumi attiecas uz valsts atbalstu, kas ir subsīdijas algām, nelabvēlīgākā situācijā esošiem darba ņēmējiem un strādājošām personām ar invaliditāti Regulas (EK) Nr. 800/2008 2. panta 18., 19. un 20. punkta nozīmē. Norādījumi attieksies uz jebkuru individuālu atbalstu, neatkarīgi no tā, vai tas piešķirts ad hoc vai uz kādas shēmas pamata, ja dotācijas ekvivalents pārsniegs 5 miljonus euro vienam uzņēmumam gada laikā par neizdevīgu darba ņēmēju nodarbināšanu, un EUR 10 miljonus vienam uzņēmumam gada laikā par strādājošas personas ar invaliditāti nodarbināšanu⁽²⁾.
4. Šajos norādījumos izklāstītos kritērijus nepiemēros mehāniski. Komisijas novērtējuma līmenis un informācijas veids, ko tā pieprasīs, būs proporcionāls konkurences traucējumu riskam, un analīzes apjoms būs atkarīgs no lietas rakstura.

2. ATBALSTA POZITĪVĀ IEDARBĪBA**2.1. Mērķis sabiedrības kopīgām interesēm**

5. Dažu kategoriju darba ņēmējiem ir lielas grūtības atrast darbu, jo darba devēji viņus uzskata par mazāk ražīgiem vai tiem ir aizspriedumi pret šādiem darba ņēmējiem. Iemesls var būt gan viņu pieņemtais, gan faktiskais profesionālās pieredzes trūkums (piemēram, jaunieši vai personas, kas bez darba ir ilgstoši), vai tas, ka viņi cieš no pastāvīgas invaliditātes. Ņemot vērā šo darba ņēmēju pieņemtu vai reālu zemāku darba ražīgumu, iespējams darba ņēmēji tiek izstumti no darba tirgus, ja darba devējiem nepiedāvā kompensāciju par šādu darba ņēmēju nodarbināšanu.
6. No sociālā viedokļa ir vēlams, lai visu kategoriju darba ņēmēji būtu integrēti darba tirgū. Tas nozīmē, ka daļu no valsts ienākumiem var pārdalīt tiem darba ņēmējiem uz kuriem attiecas pasākumi. Valsts atbalsts var palīdzēt neizdevīgiem darba ņēmējiem un strādājošām personām ar invaliditāti iekļūt

⁽¹⁾ OV L 214, 9.8.2008., 3. lpp.

⁽²⁾ Ņemot vērā to specifisko būtību, individuālie pasākumi, kas attiecas uz kompensācijām par papildu izmaksām, kas rodas nodarbinot invalīdus, un papildu izmaksām sociālajiem uzņēmumiem, kuru gadījumā dotācijas ekvivalents pārsniedz EUR 10 miljonus par uzņēmumu atbalstam gadā, tiks izvērtēti saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 87. panta 3. punkta c) apakšpunktu. Ad hoc nelabvēlīgā situācijā esošu darbinieku nodarbināšanai, kas nesasniedz EUR 5 miljonus, un ad hoc atbalstam lieliem uzņēmumiem nelabvēlīgā situācijā esošu darbinieku nodarbināšanai, kas nesasniedz EUR 10 miljonus, Komisija *mutatis mutandis* piemēros šajos norādījumos izklāstītos principus, lai gan mazāk detalizētā veidā.

darba tirgū vai palikt darba tirgū, sedzot papildu izmaksas, kas izriet no viņu pieņemta, vai faktiskā zemāka darba ražīguma.

7. Dalībvalstīm būtu jāpierāda, ka atbalsts paredzēts, lai sasniegtu minēto mērķi sabiedrības kopīgām interesēm. Savā analizē Komisija cita starpā apsvērs šādus elementus:

- a) darba ņēmēju skaitu un kategorijas, uz kuriem pasākums attiecas;
- b) attiecīgo darba ņēmēju kategoriju nodarbinātības rādītājus, uz kuriem pasākums attiecas valsts un/vai reģionālajā līmenī un attiecīgajā(-os) uzņēmumā(-os);
- c) attiecīgo darba ņēmēju kategoriju bezdarba rādītājus valsts un/vai reģionālajā līmenī;
- d) īpaši atstumtas apakšgrupas plašākās invalīdu un neizdevīgu darba ņēmēju kategorijās.

2.2. Valsts atbalsts kā piemērots politikas instruments

8. Valsts atbalsts algu subsīdiju formā nav vienīgais pieejamais politikas instruments, kas pieejams dalībvalstīm, lai veicinātu nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju un strādājošu personu ar invaliditāti nodarbinātību. Dalībvalstis var arī izmantot vispārējus pasākumus kā darbaspēka un sociālo izmaksu vispārēju samazinājumu, palielināt ieguldījumus izglītībā un mācībās, tāpat pasākumus, kas paredzēti, lai nodrošinātu konsultācijas, vispārēju palīdzību un mācības bezdarbniekiem, kā arī uzlabotu darba tiesisko regulējumu.

9. Ja dalībvalsts ir apsvērusi citas politikas izvēles iespējas un ir konstatētas priekšrocības selektīva instrumenta, piemēram, valsts atbalsta konkrētam uzņēmumam izmantošanā, attiecīgie pasākumi ir uzskatāmi par pienācīgu instrumentu. Komisija īpaši ņems vērā ierosinātā pasākuma ietekmes novērtējumus, ja dalībvalsts tādus būs veikusi.

2.3. Atbalsta stimulējošā ietekme un tā nepieciešamība

10. Valsts atbalsta nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju un strādājošu personu ar invaliditāti nodarbināšanai, rezultātā atbalsta saņēmējam jāmaina sava darbība tā, lai tas nodrošinātu nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju un strādājošu personu ar invaliditāti nodarbinātības pieaugumu uzņēmumā. Jauniem nelabvēlīgākā situācijā esošiem darba ņēmējiem un strādājošām personām ar invaliditāti vajadzētu aizņemt tikai no jauna radītās darba vietas vai tās darba vietas, kas ir atbrīvojušās sakarā ar aiziešanu no darba pēc brīvas gribas, invaliditāti, pensionēšanos, iestājoties pensijas vecumam, darba laika samazinājumu pēc brīvas gribas vai likumīgu atlaišanu no darba par amatspārākāpumu. Darba vietas, kas radušās, atlaižot no darba, nav paredzēts piešķirt nelabvēlīgākā situācijā esošiem darba ņēmējiem vai strādājošām personām ar invaliditāti. Tādējādi valsts atbalstu nevar izmantot, lai aizstātu darba ņēmējus, attiecībā uz kuriem uzņēmums vairs nesaņem subsīdijas, un kuri rezultātā ir atlaisti no darba.

11. Dalībvalstīm būtu jāpierāda Komisijai stimulējošās ietekmes esamība un atbalsta nepieciešamība. Pirmkārt, atbalsta saņēmējam ir jāiesniedz atbalsta pieteikums attiecīgajai dalībvalstij, pirms attiecīgās darba ņēmēju kategorijas, uz kurām attiecas pasākums, ir pieņemtas darbā. Otrkārt, dalībvalstij ir jāpierāda, ka atbalsts tiek maksāts par nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju vai strādājošu personu ar invaliditāti uzņēmumā, ja pieņemšana darbā bez šāda atbalsta nenotiktu.

12. Savā analizē Komisija cita starpā apsvērs šādus elementus:

- a) iekšējos dokumentus par atbalsta saņēmēju attiecībā uz nodarbinātības izmaksām saistībā ar attiecīgajām darba ņēmēju kategorijām, uz kurām attiecas pasākums, diviem šādiem scenārijiem: ar vai bez atbalsta;

- b) esošas vai kādreiz piešķirtas subsīdijas algām attiecīgajam uzņēmumam: darba ņēmēju kategorijas un skaitu, kas saņem subsīdijas;
- c) darba ņēmēju kategorijas, uz kuriem pasākums attiecas, gada apgrozījumu.

2.4. Atbalsta samērīgums

13. Dalībvalstij ir jāpierāda, ka atbalsts ir nepieciešams un ka tā summa ir samazināta līdz minimumam, lai sasniegtu atbalsta mērķi.

Dalībvalstīm būtu jāsniedz pierādījumi, ka atbalsta summa nepārsniedz neto papildu izmaksas, nodarbinot darba ņēmēju kategorijas, uz kurām attiecas pasākums, salīdzinājumā ar izmaksām, nodarbinot darba ņēmējus bez īpašām vajadzībām ⁽¹⁾.

Katrā ziņā atbalsta intensitāte nekad nedrīkst pārsniegt Regulas (EK) Nr. 800/2008 40 ⁽²⁾ un 41 ⁽³⁾ pantā noteikto. Attaisnojamās izmaksas, kurām piemēro atbalsta intensitātes, jāaprēķina saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 800/2008 40 ⁽⁴⁾ un 41 ⁽⁵⁾ pantu.

3. ATBALSTA NEGATĪVĀ IETEKME

14. Ja atbalsts ir proporcionāls atbalsta mērķa sasniegšanai, atbalsta negatīvās sekas būs ierobežotas, un negatīvo seku analīze varētu vairs nebūt vajadzīga. Tomēr dažos gadījumos, pat ja atbalsts ir vajadzīgs un proporcionāls, lai konkrēts uzņēmums palielinātu darba ņēmēju kategoriju, uz kurām attiecas pasākums, nodarbinātību, atbalsts varētu radīt izmaiņas saņēmēja darbībā, būtiski traucējot konkurenci. Šādos gadījumos Komisija veiks analīzi par konkurences traucējumiem. Atbalsta radītais konkurences traucējuma apjoms var atšķirties, atkarībā no atbalsta un no attiecīgo tirgu raksturlielumiem ⁽⁶⁾.

15. Atbalsta izstrādes elementi, kas var ietekmēt traucējumu iespējamību un apjomu, ir šādi:

- a) selektivitāte;
- b) atbalsta apjoms;
- c) atbalsta atkārtotāšanās un ilgums;
- d) atbalsta ietekme uz uzņēmuma izmaksām.

16. Piemēram, atbalsta sistēmai, ko izmanto, lai stimulētu uzņēmumus kopumā dalībvalstīs vairāk pieņemt darbā nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju vai strādājošu personu ar invaliditāti, visticamāk būs citāda ietekme uz tirgu nekā lielam atbalsta apjomam, ko ad hoc piešķir vienam uzņēmumam, lai ļautu tam palielināt noteiktas kategorijas darba ņēmēju pieņemšanu darbā. Pēdējais visticamāk traucētu konkurenci daudz būtiskāk, jo atbalsta saņēmēja konkurentiem ir mazākas iespējas konkurēt. Traucējumi būs vēl jo lielāki, ja nodarbinātības izmaksas saņēmēja uzņēmējdarbībā veido lielu daļu no kopējām izmaksām.

⁽¹⁾ Neto papildu izmaksās ņemtas vērā izmaksas, kas atbilst mērķa kategoriju – nelabvēlīgākā situācijā esošu darba ņēmēju vai strādājošu personu ar invaliditāti – nodarbinātībai (piemēram, zemākas ražības dēļ) un ieguvu, ko atbalsta saņēmējs iegūst no šādas nodarbinātības (piemēram, uzņēmuma tēla uzlabošanās).

⁽²⁾ Atbalsta intensitāte nelabvēlīgākā situācijā esošiem darba ņēmējiem nedrīkst pārsniegt 50 % no attiecināmām izmaksām.

⁽³⁾ Atbalsta strādājošiem darba ņēmējiem ar invaliditāti nedrīkst pārsniegt 75 % no attiecināmām izmaksām.

⁽⁴⁾ Attiecināmās izmaksas ir algu izmaksas par laiku, kas nepārsniedz 12 mēnešus pēc pieņemšanas darbā. Tomēr, ja darba ņēmējs ir īpaši nelabvēlīgā situācijā esošs darba ņēmējs, attiecināmās izmaksas ir algu izmaksas par laiku, kas nepārsniedz 24 mēnešus pēc pieņemšanas darbā.

⁽⁵⁾ Atbalstāmās izmaksas darba ņēmējiem ar invaliditāti ir algu izmaksas par konkrēto laika periodu, kad ir nodarbināta persona ar invaliditāti.

⁽⁶⁾ Atbalsts var ietekmēt vairākus tirgus, jo atbalsta ietekmi nevar ierobežoti attiecināt uz tirgiem, kuros darbojas atbalsta saņēmējs, taču var attiecināt uz citiem tirgiem, piemēram, ieguldījumu tirgiem.

17. Izvērtējot tirgus raksturlielumus, kuri var radīt daudz pilnīgāku priekšstatu par atbalsta iespējamo ietekmi, Komisija cita starpā aplūko:
- a) tirgus struktūru;
  - b) sektora vai nozares raksturlielumus;
  - c) situāciju valsts/reģionālajā darba tirgū.
18. Tirgus struktūru izvērtēs, ņemot vērā tirgus koncentrāciju, uzņēmumu lielumu ⁽¹⁾, produktu diferenciācijas nozīmīgumu ⁽²⁾ un ienākšanas un izešanas barjeras. Tirgus daļas un koncentrācijas pakāpi aprēķinās, tiklīdz būs definēts konkrētais tirgus Kopumā ņemot, jo mazāks skaits uzņēmumu, jo lielāka to tirgus daļa un jo mazāka konkurence sagaidāma ⁽³⁾. Ja attiecīgais tirgus ir koncentrēts, kuram raksturīgas lielas ienākšanas barjeras ⁽⁴⁾ un atbalsta saņēmējs ir būtisks šā tirgus dalībnieks, tad konkurentiem, visticamāk, nāksies mainīt savu darbības veidu, lai reaģētu uz atbalstu, piemēram, atlikt vai atteikties no jaunu produktu vai tehnoloģiju ieviešanas, vai arī pilnībā pamest tirgu.
19. Komisija arī pievērsīs uzmanību nozares iezīmēm, kā piemēram, vai tās ir piesātinātas, un vai tirgi nozarē ir augoši ⁽⁵⁾, nostabilizējušies vai tajos vērojama lejupslīde. Piemēram, nostabilizējušos tirgu piesātinātības dēļ kādā nozarē rezultātā var pieaugt risks, ka to uzņēmumu, kas nenodarbina subsidētus darba ņēmējus, produkcijas izlaide ir ierobežota vai tā tiek izstumta.
20. Visbeidzot, pasākums tiks skatīts kontekstā ar stāvokli darba tirgū, tas ir, tiks ņemti vērā bezdarba un nodarbinātības rādītāji, algu līmenis un darba tiesības.
21. Dažos gadījumos algu subsīdijas var novest pie 22. līdz 27. punktā aprakstītajiem konkurences traucējumiem.

Aizvietošanas un izstumšanas ietekme

22. Aizvietošanas ietekme attiecas uz situāciju, kad noteiktas kategorijas darba ņēmēji vienkārši aizvieto citu kategoriju darba vietas. Algu subsīdijas, kas paredzētas attiecība uz konkrētu darba ņēmēju apakšgrupu, sadala darbaspēku subsidētos un nesubsidētos darba ņēmējos un var pamudināt uzņēmumus aizvietot nesubsidētus darba ņēmējus ar subsidētiem. Tas notiek, jo relatīvās algu izmaksas subsidētiem un nesubsidētiem darba ņēmējiem ir izmainījušās ⁽⁶⁾.
23. Tā uzņēmumi, kas nodarbina subsidētus darba ņēmējus konkurē tajos pašos preču un pakalpojumu tirgos, kā uzņēmumi, kas nenodarbina subsidētus darba ņēmējus, algu subsīdijas var ietekmēt darba vietu samazinājumu citā ekonomikas nozarē. Šāda situācija rodas, ja uzņēmums, kas nodarbina subsidētus darba ņēmējus, palielina ražošanu, izspiežot to uzņēmumu produkciju, kas nenodarbina subsidētus darba ņēmējus, tā rezultātā piešķirtais atbalsts izspiež darba vietas, kas nav subsidētas.

Ienākšanu tirgū un izešana no tā

24. Nodarbinātības izmaksas ir daļa no jebkura uzņēmuma darbības izmaksām. Tāpēc īpaši svarīgi, lai atbalsta pasākumi pozitīvi ietekmētu nodarbinātību, nevis vienkārši dotu uzņēmumiem iespēju samazināt izmaksas, kuras būtu jāsedz citādi. Piemēram, algu subsīdijas samazina ražošanas pastāvīgās izmaksas un tādejādi padarītu pievilcīgāku ienākšanu tirgū uzņēmumiem ar citādā ziņā vājām komerciālām izredzēm ienākt tirgū vai ieviest jaunus produktus, kaitējot veiksmīgākiem konkurentiem.

⁽¹⁾ Uzņēmuma lielumu var izteikt tirgus daļās, kā arī pēc apgrozījuma un/vai darbinieku skaita.

⁽²⁾ Jo zemāka ir produktu diferenciācija, jo lielāka būs ietekme uz konkurenta peļņu.

⁽³⁾ Svarīgi atzīmēt, ka dažos tirgos ir konkurence, neskatoties uz to, ka tajos darbojas neliels skaits uzņēmumu.

⁽⁴⁾ Jāatzīmē, ka dažkārt atbalsta piešķiršana palīdz pārvarēt ienākšanas barjeras un ļauj jauniem uzņēmumiem ienākt tirgū.

⁽⁵⁾ Augošu tirgu gadījumā atbalsta ietekme uz konkurentiem parasti ir mazāk izteikta.

⁽⁶⁾ Šāda subsīdēšanas ietekme ir atkarīga no darba pieprasījuma elastības, gan attiecībā uz subsidētiem darba ņēmējiem, gan nesubsidētiem darba ņēmējiem.

25. Valsts atbalsta pieejamība ietekmēs arī uzņēmuma lēmumu pamest tirgu, kurā tas jau darbojas. Algas subsīdijas var samazināt zaudējumu izmēru un dot firmām iespēju ilgāk palikt tirgū, kas varētu nozīmēt, ka citi, māk efektīvi uzņēmumi, kas nesaņem atbalstu, būtu spiesti pamest tirgu.

Ieguldījumu veicināšana

26. Tirgos, kuros tiek piešķirtas algu subsīdijas, uzņēmumi netiek veicināti konkurēt, un var samazināt to ieguldījumus un mēģinājumus palielināt efektivitāti un inovācijas. Var rasties situācija, ka atbalsta saņēmējs lēnāk ievieš jaunas mazāk darbietilpīgas tehnoloģijas un intensīvas ražošanas metodes. Konkurējošu vai papildinošu produktu ražotāji arī var samazināt vai atlikt ieguldījumus. Rezultātā kopējais ieguldījumu līmenis attiecīgajā nozarē samazināsies.

Ietekme uz tirdzniecības plūsmām

27. Konkrētā reģionā piešķirtu algu subsīdiju rezultātā dažas teritorijas var gūt lielākas priekšrocības no labvēlīgākiem ražošanas nosacījumiem nekā citas. Tas var izraisīt tirdzniecības plūsmu novirzīšanu uz reģioniem, kur tiek sniegts šāds atbalsts.

4. LĪDZSVAROŠANA UN LĒMUMS

28. Pēdējais analīzes posms ietver novērtējumu par to, cik lielā mērā atbalsta pozitīvās sekas pārsniedz negatīvās sekas. Tas tiks darīts atsevišķi attiecībā uz katru pasākumu. Lai līdzsvarotu pozitīvās un negatīvās sekas, Komisija tās novērtēs un veiks vispārēju novērtējumu par to ietekmi uz ražotājiem un patērētājiem katrā attiecīgajā tirgū. Ja kvantitatīva informācija nav viegli pieejama, Komisija novērtējumam izmantos kvalitatīvu informāciju.
29. Komisija varētu ieņemt pozitīvāku nostāju un līdz ar to pieļaut augstāku konkurences traucējumu pakāpi, ja atbalsts ir nepieciešams un veiksmīgi virzīts atbalsta mērķa sasniegšanai un aprobežojas tikai ar neto papildus izmaksām, kompensējot to darba ņēmēju kategoriju, uz kuriem attiecas pasākums, zemāku darba ražīgumu.
-